

Bootvluchtelingen: Duitse koers verlegd

Achtergrond - 4 juni 2015

Nu de Europese Unie heeft besloten dat 40.000 vluchtelingen worden verdeeld over de lidstaten, om de overbelaste opvang in Italië en Griekenland te ontlasten, kan Duitsland zich van zijn ruimhartige kant tonen. Het land neemt het grootste deel van deze groep op; 8763 mensen. Maar Duitsland is er ook debet aan dat de EU pas nu reageert.

Nadat op 20 april ongeveer 900 bootvluchtelingen op de Middellandse Zee om het leven kwamen toen hun boot kapseisde was de verontwaardiging in Duitsland breed gedeeld: Van boulevardblad Bild tot elitekrant Frankfurter Allgemeine Zeitung; allemaal riepen ze op om als Europa niet toe te kijken terwijl mensen verdrinken.

De verantwoordelijk minister van Binnenlandse Zaken Thomas de Maizière verweet de EU passiviteit. Duitsland stelde schepen beschikbaar en liet weten extra vluchtelingen op te willen nemen. Anders dan Frankrijk, Groot-Brittannië, Polen en Hongarije, stemt het in met de herverdeling die de Europese Commissie woensdag 27 mei voorstelde.

'Maatregelen liepen allemaal stuk op verdeeldheid en onwil'

Toch was het diezelfde De Maizière die eerder maatregelen tegenhield, laat weekblad Der Spiegel zien in een [uitgebreide reconstructie](#) die eind april werd gepubliceerd. Een team Spiegel-redacteuren heeft achterhaald welke politieke beslissingen in Europa zijn genomen - of tegengehouden- sinds het grote ongeluk bij Lampedusa in de nacht van 3 oktober 2013. Conclusie: maatregelen liepen allemaal stuk op verdeeldheid en onwil.

Na het ongeluk bij Lampedusa in 2013, waarbij ongeveer 300 mensen om het leven kwamen, stelden de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie van de EU een commissie in, die met voorstellen kwam om legale wegen naar Europa te creëren. De commissie, met EU-commissaris Malmström aan het hoofd, stelt voor visacentra in landen buiten de EU in te richten en humanitaire visa uit te reiken. Samen met de Europese diplomatieke dienst pleit haar commissie voor meer

mogelijkheden voor arbeidsmigratie.

Maar het was volgens Der Spiegel Duitsland dat deze voorstellen met succes blokkeerde. De Duitse delegatie stelde vast dat visa-centra en alternatieven voor arbeidsmigratie niet op de middellange termijn te realiseren zijn. Duitsland zag niet hoe de plannen bijdragen aan een oplossing voor de stroom vluchtelingen.

Mare Nostrum

Italië reageerde wel op de grote aantallen schipbreukelingen en begon de reddingsoperatie Mare Nostrum. Over deze operatie was De Maizière zeer kritisch. Hij vond dat het de mensensmokkelaars zo al te gemakkelijk werd gemaakt. De reddingsoperatie zou zorgen dat nog meer mensen de oversteek maakten.

In de Europese diplomatieke dienst werd ondertussen gediscussieerd over militair optreden tegen de smokkelbendes. Het Duitse ministerie van Buitenlandse Zaken liet volgens Der Spiegel weten pertinent tegen zo'n militaire operatie te zijn.

Een jaar later liep Mare Nostrum ten einde, Italië wilde niet meer alleen voor de kosten opdraaien. Volgens Der Spiegel heeft de Duitse regering Italië onder druk gezet om te stoppen met Mare Nostrum. De Maizière toonde zich enthousiast over de operatie Triton van grensbewakingsorganisatie Frontex, die voor Mare Nostrum in de plaats kwam. Triton was veel goedkoper en gericht op bewaking van de kustwateren, niet op reddingsacties.

“Mare Nostrum was als noodhulp bedoeld, maar is een brug naar Europa gebleken”, zei De Maizière op 9 oktober 2014. Het citaat komt uit een [artikel in de Süddeutsche Zeitung](#), waarin uitspraken van minister van Binnenlandse Zaken op een rij worden gezet om zijn draai duidelijk te maken. In januari 2015 herhaalde De Maizière dat Mare Nostrum goed bedoeld was, maar uitpakte als hulp aan de mensensmokkelaars, die er een fortuin aan hebben verdiend. Tegelijk gaf Duitsland aan dat er wellicht een tijdelijke herverdeling van asielzoekers over de EU-lidstaten moet komen.

Steeds meer ongelukken

De aannname dat minder vluchtelingen de oversteek zouden maken als Mare Nostrum zou zijn beëindigd, bleek onjuist. Steeds meer mensen proberen naar Europa te komen, moest De Maizière in maart van dit jaar erkennen. In februari waren nog eens meer dan 300 mensen omgekomen in de buurt van het eiland Lampedusa nadat vanuit Libië vier rubberboten met honderden mensen de ijsskoude zee op waren gegaan.

De ongelukken volgden elkaar in rap tempo op, maar maatregelen bleven uit.

Op 19 april kwamen naar schatting 900 mensen om het leven op de Middellandse Zee. Toekijken kon niet meer. Kanselier Merkel zei in reactie dat “We het aan onszelf verplicht zijn meer te doen”, net als haar partijgenoot EU-commissaris Oettinger: “Wij allen falen.”

Ommezwaai

Minister De Maizière zei 20 april eerst nog weifelend dat een reddingsmissie à la Mare Nostrum geen wondermiddel is maar dat Duitsland er niet meer tegen zal zijn als het onderdeel uitmaakt van een pakket maatregelen. Later die dag, op een bijeenkomst van Europese ministers van Binnenlandse- en Buitenlandse zaken zei hij dat “de zeedredding aanzienlijk moet worden verbeterd, snel moet worden georganiseerd en met Europees geld moet worden betaald”, aldus de Süddeutsche Zeitung. De ministers namen die dag alsnog een 10-punten-plan aan dat al twee keer eerder aan ze is voorgelegd, maar toen werd afgewezen, concludeert Der Spiegel.

Als in de dagen daarop kritiek komt op de maatregelen is het Duitsland dat het opneemt voor Italië, zoals het ook Duitsland is dat hamert op een snelle en uitgebreide reddingsactie. Defensie-minister Von der Leyen stuurde in de laatste week van april twee marineschepen naar het gebied om te helpen bij de reddingsacties. Inmiddels heeft Europa tot een militaire operatie besloten om de mensensmokkelbendes aan te pakken en de boten te vernietigen. Het budget voor Triton wordt verhoogd.

Weekblad Die Zeit toont in deze discussie nog iets anders aan: het probleem met de vluchtelingen zou Europabreed moeten worden besproken in het publieke domein en de besluitvorming moet transparant en controleerbaar zijn. Maar het lukte het blad niet eens de standpunten van de lidstaten te verzamelen. Van de 28 lidstaten reageerden er slechts 9 op de vragen van de journalist. Een Europabreed publiek debat bestaat niet, en dat zou voor dit soort Europese problemen wel nodig zijn, [betoogt Die Zeit](#).

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/11751/bootvluchtelingen-duitse-koers-verlegd>